

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

PROF. DR.
NECATİ ÖNER
ARMAĞANI

CİLT : XL

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

PROF. DR.
NECATİ ÖNER
ARMAĞANI

Bu Dergide Yayınlanan makalelerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

TERTİP HEYETİ
PROF. DR. SÜLEYMAN HAYRİ BOLAY
DOÇ. DR. RECEP KILIÇ

ISBN: 975 - 482 - 492 - 4

ISSN: 1301 - 0522

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ - 1999

TAKDİM

Ülkemizde bir türlü anlam veremediğim tuhaf alışkanlıklarımızdan birisi de, alanında temayüz etmiş ve değerli hizmetler vermiş insanların öldükten sonra takdir edilmeleri, ne büyük değer olduklarının ancak o zaman farkına varılması hadisedir. 35-40 yıl hizmet ettikten sonra aktif hayattan çekilen nice değerler bir köşede unutulur; öldükten sonra birden hatırlanır ve büyük hizmetler yaptığı anlatılır, nadiren de olsa adına armağan dediğimiz yayınlarla hakkı teslim edilmeye çalışılır.

Sonuçta kendisi ile ilgili hiçbir şey yapılmayanlara göre bu da olumlu bir davranıştır. Gecikmeli de olsa, bir hakkın teslimi olması açısından olumlu bir davranış olarak değerlendirilebilir.

Şüphesiz olması gereken, bu müstesna şahsiyetlerin, hayatta iken kendileri ile ilgili bu değerlendirmelerin yapılmasıdır. Gelenek bu istikâmette oluşursa herhalde çok daha isabetli olur.

Olması gerektiğini ifade ettiğimiz bu üslubun güzel bir örneği elimizdeki kitapla verilmektedir. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 40 yılı aşkın öğretim üyesi ve yönetici olarak hizmet veren Prof. Dr. Necati Öner'in meslektaşları, dostları ve öğrencileri, bir vefa örneği olarak emek mahsulü bu eseri meydana getirdiler. Prof. Öner'i değişik yönleri ile, özellikle felsefe alanında ülkeye yaptığı ve yapmaya devam ettiği hizmetleri ile unutulmazlar arasına soktular. Şifahi ifade ve övgüler uçar gider, ama yazılı dökümanlar nesilden nesile intikâl eder, sonsuza dek bâki kalır.

Prof. Dr. Necati Öner'in meslektaşları, eski ve yeni öğrencileri onu çeşitli yönleri ile değerlendirdiler ve sonuçta felsefi ağırlıklı ve muhtevallı bir eser ortaya çıktı. Bu eserin yıllarca hizmet verdiği İlahiyat Fakültesi yayınları arasında yayınlanması en uygun yoldu. Nitekim öyle oldu; Üniversitemizin onayı ile eser elinize ulaşmış oldu. Bu ilgi ve yaklaşımı dolayısı ile Sayın Rektörümüze ve Üniversitesi Yayın Komisyonu ile Yönetim Kurulu Üyelerine şükranlarımı sunarım. Baskıyı gerçekleştiren Üniversitemiz matbaasının değerli yönetici ve çalışanlarına ayrıca teşekkür ederim.

Yeni ve olması gereken bir gelenek oluşturması dileği ile okuyucuya saygı ile sunulur.

*Prof. Dr. M. Sait Yazıcıoğlu
Ankara Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi Dekanı*

PROF. DR. NECATİ ÖNER'E SAYGI!

Osmanlının en büyük şâiri kabul edilen Bâkî

*Kadrini seng-i musallâda bilip ey Bâkî
Durup el bağlayalar karşına yârân sâf sâf!*

diyor. Koca Bâkî bile zımnem, hayatta kadrinin iyi bilinmediğinden şikayet ediyor. Ferid Kam da:

*Sağlığında nice ehl-i hünerin
Bir tutam tuz bile konmaz aşına
Evvel ânu öldürürler acından
Sonra bir Türbe dikerler başına*

diyerek insanların kadir bilmezliğinden, kıymetleri heba etmelerinden, nankörlükten ve vefasızlıktan şikayet etmektedir.

Başka toplumlar nasıldır? Bilmem, ama bizim toplumumuzda vefasızlık ve kadirbilmezlik eskiden beri şikayet edilecek kadar yaygın sayılır.

Daha erken dönemlerde Üniversitelerimizde büyük hizmetler görmüş çok değerli hocaların adına çıkarılan armağanların büyük bir kısmı, onların vefatlarından sonra çıkarılmıştır. Armağan edilen değerlerin haberi olmadıktan, vefalılığın hazzını tatmadıktan sonra, armağanın değeri ne olacaktır?

İşte bu düşüncelerle Prof. Dr. Necati ÖNER hocamızın yarım asra varan hasbî (karşılıksız) hizmetlerinin hatırlanmasına vesile olması için bir "Armağan Kitabı" hazırlamayı düşündüm. Bana Doç. Dr. Recep KILIÇ her bakımdan yardımcı oldu. Türkiye'deki 70 kadar seçkin felsefeciyeye ve hocanımdan diğer bazı dostlarına haber verip yazı istedik. Hepsini memnuniyetle katılabileceklerini söyledi. Fakat bir kısım arkadaş, mazeretleri sebebiyle katılamadı. Zaman ayırıp çok değerli yazılar gönderen arkadaşların hepsine kalbî teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım. Neticede hocamıza lâayık kalıcı, muhtevalı büyük bir kitap meydana geldi.

Kitabın yayımlanması için Gazi Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Enver Hasanoğlu alâka gösterdi. Üniversite adına yayımlayabileceğini söyledi. Fakat Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa Sait YAZICIOĞLU, 'bu kitabı neşretmek bize düşen bir vazifedir' diye kitaba el koydu. Derhal Rektör Sayın Prof. Dr. Günal AKBAY ile görüşüp karar çıkarttı. Sayın Dekana ve Sayın Rektör AKBAY'a da bu sıcak alâkadan dolayı teşekkür ederim. Her bakımdan örnek bir hareket ve örnek bir kitap oldu. Bu, muhterem ÖNER'e, lâyük olduğu saygının küçük bir nişanesidir. Nice nice yıllara!... Derin saygılarımızla...

Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY

İÇİNDEKİLER

Sayfa

HAYATI, ESERLERİ VE HAKKINDA YAZILANLAR

Araş. Gör. İsmail KÖZ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Biyografisi</i>	3
Doç. Dr. Recep KILIÇ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER ile "Düşüncelerinin Gelişim Seyri" Üzerine Yapılan Mülakat</i>	9
Prof. Dr. Süleyman Hayri BOLAY, <i>Felsefe Yapmak ve Necati ÖNER</i>	15
Prof. Dr. Afşar TİMUÇİN <i>Hocamız Necati ÖNER</i>	21
Prof. Dr. Bilal DİNDAR <i>Felsefeyi Sevmek</i>	23
Prof. Dr. Şahin YENİŞEHİRLİOĞLU <i>Kendimle Sesli Bir Konuşma</i>	27
Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Sosyal Yönü</i>	35
Prof. Dr. Necmettin TOZLU <i>Felsefeyi Güzelleştiren Adam</i>	39
Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ <i>Prof. Dr. Necati ÖNER'in Hürriyet Anlayışı</i>	45
Doç. Dr. Vahdettin BAŞÇI <i>Örnek Bir İnsan Hocam Prof. Dr. Necati ÖNER</i>	79
Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir ÇÜÇEN <i>Mantığın Kaynağı Problemi</i>	83

SİSTEMATİK FELSEFE İLE İLGİLİ YAZILAR

Prof. Dr. Teo GRÜNBERG <i>Bilgi Teorisi ve Gettier Problemi</i>	97
Prof. Dr. Abdulkuddüs BİNGÖL <i>İletişim Bağlamında Mantık ve Dil</i>	105
Prof. Dr. Teoman DURALI <i>Tarihin Dayanılmaz Ağırılığı</i>	117

VII

Prof. Dr. Doğan ÖZLEM <i>Felsefi Hermeneutiğe Geçiş Yolu Olarak Tarihselcilik</i>	127
Prof. Dr. Hüsameddin ERDEM <i>Allah'ın Varlığının Delillerinin Kur'anî Temelleri</i>	147
Prof. Dr. Hanifi ÖZCAN <i>Birbirine Zıt İki Epistemolojik Yaklaşım "Temelcilik" ve "İmancılık"</i>	157
Doç. Dr. Hakan POYRAZ <i>Ahlaki Özgürleşmenin Önündeki Bir Engel Olarak Fanatizm</i>	177
Doç. Dr. Mustafa YILDIRIM <i>Düşünce Özgürlüğü Üzerine</i>	189
Doç. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN <i>Edebiyat İle Felsefe İlişkisi Üzerine</i>	195
Doç. Dr. Ayhan BIÇAK <i>Tarihin Yapısı ve Kültür Bilimlerindeki Rolü</i>	205
Doç. Dr. Recep KILIÇ <i>Din Öğretimini Temellendirme Problemi</i>	215
Yrd. Doç. Dr. Şahin FİLİZ <i>İslam Felsefesinde Tanrı Anlayışı Karşısında Bireyin Konumu Problemi</i>	223
Dr. Münir DEDE <i>Kapalı Toplum ve İlk İnanışlar</i>	243
J. Ronald ENGEL (Çeviren: İbrahim ÖZDEMİR) <i>Sürdürülebilir Kalkınma Ahlakı</i>	255
FELSEFE TARİHİ İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Ömer Naci SOYKAN <i>Hegel Sisteminde Tarih Felsefesi</i>	271
Prof. Dr. Mehmet BAYRAKTAR <i>Spinoza'nın Natura Naturans ve Natura Naturata Kavramlarının İslâmî Kökenleri</i>	291
Doç. Dr. Nurten GÖKALP <i>Beden-Zihin Etkileşimi ve Popper İle Eccles</i>	301
Yrd. Doç. Dr. Ülker ÖKTEM <i>Descartes'da Bilginin Kesinliği Problemi</i>	311
Yrd. Doç. Dr. Emel KOÇ <i>J.P. Sartre Felsefesinde "Ben-Başkası-İletişim" Problemi</i>	333
BİLİM TARİHİ İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Mübahat Türker-KÜYEL <i>"Ulemâ-i Kiram" ve "Tafra-Tehille"</i>	351

Prof. Dr. Esin KAHYA <i>Erzurum'lu İbrahim Hakkı</i>	371
Prof. Dr. Hüseyin AYDIN <i>Kusta B. Luka ve Ruh İle Nefs Arasındaki Ayırım Adlı Kitabı</i>	387
Doç. Dr. Remzi DEMİR <i>Takiyüddin İbn Maruf'un Ondalık Kesirleri Trigonometri ve Astronomiye Uygulaması</i>	403
Doç. Dr. Melek DOSAY <i>Tüccarzâde İbrahim Hilmi'nin "Maarifimiz ve Servet-i İlmiyyemiz" Adlı Eseri</i>	425
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR <i>Kemâlüddin el-Fârîsi ve Tenkih el-Menâzır Adlı Kitabı</i>	433
KÜLTÜR HAYATI İLE İLGİLİ YAZILAR	
Prof. Dr. Mehmet AYDIN <i>"Türk Müslümanlığı" Üstüne Bazı Düşünceler</i>	445
Prof. Dr. Şafak URAL <i>Demokrasi Kavramı, Toplumsal Değerler ve Birey</i>	451
Prof. Dr. Muammer C. MUŞTA <i>Sekülerleşme Laiklik Demokrasi ve Eğitim</i>	461
Doç. Dr. Mehmet AĞÜN <i>1839-1920 Yılları Arasında Türkiye'de Aydınlanmanın Uzantısı Olarak Temsil Edilen Felsefi Akımlar</i>	475
Yrd. Doç. Dr. Uğur Köksal ODABAŞ <i>Rıza Tevfik ve Felsefesi</i>	499
Dr. Yaşar KALAFAT <i>Horasan Eri Olarak Bilinen Anadolu Yatırları-I</i>	511

PROF. DR. NECATİ ÖNER

***HAYATI, ESERLERİ VE
HAKKINDA YAZILANLAR***

KENDİMLE BİR SESLİ KONUŞMA*

*Prof. Dr. Şahin YENİŞEHİRLİOĞLU***

Taptaze, gepe Genç bir delikanlı olarak Fransa'da çocuk yaştan beri okuduğum Sorbonne. Felsefe Bölümü'nden doktoramı bitirmiş, ülkeme temiz ve arı ideallerle dönmüştüm. Birçok dönen gibi, bize gereksinim olduğunu düşünmüştüm.

Doktora savunması sonrası küçük bir Café'de, Sorbonne Meydanı'nda Auguste Comte'un heykeli karşısındaki öğrenci kahvelerinden birinde, yanılmıyorsam Escholier'de alçakgönüllü bir ikramla birşeyler içmiştik. jüri üyeleriyle: Mille. Hélène Védriine tez danışmanı, Prof.Dr. Vladimir Jankélévitch'in ekibinden, -ben hep lisans, yüksek lisans ve doktorayı bu ekip içinde okudum- Prof.Dr. Mr. Desantis, Kantçı bir felsefe hocası ve Prof.Dr.Mr. François Châtelet Felsefe Tarihçisi ile beraber. Bir de bir başka doktorant olan Meksikalı bir öğrenciyi de davet etmiştim. Savunmada o da birkaç dinleyici arasındaydı.

Bu teze çok ama çok emek vermiş, çalışmıştım. Konu çok zor bir konuydu. Yakınmaya gerek yok ben kendim seçmişim. İyi de yapmıştım. Aydınlanma Çağını ele alıyor, Fransız Devrimi'nden geçiyor, Modern Dünya'nın felsefesine ulaşıyordum. Özellikle de Fransız felsefesinin ve Alman felsefesinin keşif çarpıştığı noktaları ele alıyor iki dev kültürün Avrupa, Amerika ve Dünya kültürlerini etkilediği kavramlarını, hiç de bu kültürlerden gelmeyen bir başka ülkenin evladı olarak inceliyor, o kültürlerin beşiği olan, XIII. yüzyılın başında Bologna Üniversitesi'nden sonra İlahiyatçı papazların kurdukları Paris-Sorbonne'un ilk Enstitüsü olan Felsefe Bölümü'nde dev bir jüri önünde tez olarak sunuyordum.

Bu kavramları yaratan ve irdeleyen filozoflar, Fransız, Alman filozoflarıydı daha çok.

Aslında doktoramı Mevlâna'nın "Panthéisme"i üzerine yapmak istemişim, daha doğrusu düşünmüştüm. Üstelik Alman filozofu Hegel'i de

* Bu yazı, Başarısız insanın ölümsüzlüğün ölümü adlı yazı dizisinden alınmıştır.

** Ankara Üniversitesi Felsefe Profesörü.

derinden etkilemiş bir filozoftu Mevlâna. Hegel, bu islâm düşünüründen *Felsefe Bilimleri Ansiklopedisi* ve *Estetik*'inde ayrı ayrı söz eder. Bir ölçüde de hayranıdır bu felsefenin: Kim hayranı olmaz ki, "ne olursan ol... Yine de... gel...". Kimsenin aşabileceği bir felsefe değil. Evrensele yüklemek işte bu. Neyse...

Sonra düşündüm ki biz dövizle okuyan, olanakları sınırlı olduğu halde, bizleri yurtdışında okutan bir Devlet'in öğrencileriydik. Mevlâna'yı ülkemde büyük uzmanlardan da öğrenip inceleyebilirdim. Vazgeçtim, dedim ki, bu yabancı hocalarıma onların kendi kültürleri üzerine tarihlerinden gelen yapıları ve kavramları birer düşünce dizgesi olarak inceleyip sunayım.

Çünkü Fransız Devrimi yansımaları Avrupa'yı ve Osmanlı Devleti'ni, Genç Osmanlıları, Genç Türkleri, hayranı olduğum Namık Kemal'leri, Ziya Gökalp'leri derinden etkilemiş, yine hayranı olduğum Atatürk'e de bir düşün ve sosyal-siyasal hareket olarak yansımıştı. Modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu içinde bu yansıma vardı. Zaten Atatürk de bunu kendi sözleriyle *Le Matin* (Sabah-Belçika Gazetesi) gazetesine verdiği bir demeçle doğruluyordu. Ayrıca *Nutuk*'unda da bundan söz ediyor. Fransız Sefiriyle bir konuşmasında da bu noktaya değiniyor.

Üstelik Osmanlı Devleti'nin I. ve II. Meşrutiyte, özellikle de birincisi olan 1876 Meclis Modeli daha çok Prusya Krallığı Meclis modelini örnek almıştı kendine. Cumhuriyet Meclis modeli ise daha çok Fransız Devrimi meclis modelinden yola çıkmıştı.

Fransız Devrimi meclis modeliyse Fransız Filozofları Voltaire, Rousseau, Montesquieu gibi filozofların düşüncelerinin yansımalarıdır. Buna karşın Prusya Krallığı Meclis modeli Prusya Kralı II. Frédéric Guillaume'un Devlet filozofu ve Krallığın danışmanı olan Berlin Üniversitesi rektörü ve Hukuk Felsefesi Dersleri hocası olan Hegel'in ilkelerini hazırladığı bir meclis modelidir.

İşin ilginç yanı bu iki meclis modeli de ayrı ayrı zamanlarda ülkenin aydınlarının düşünlerine ve meclislerine, yani Devlet yapısına yansımıştı.

İşte bunun için doktora tezimi bu alanlar ve onların felsefi kavramları üzerine yaptım. Daha sonra da yurduma dönünce bizzat kendim güzel dilimize aynen çevirdim ve çalışmanın üstüne herhangi bir çirkin dedikodunun önüne geçmek ve akademik bilgiler dünyasına kazandırmak için yayınladım. Bu tür bilgileri yayınlayan bütün yayınevlerine teşekkür ederim. Çünkü çok önemli bir görevi yerine getiriyorlar.

Böylece ülkeme, ülkemi de yakından etkileyen ve ilgilendiren bir çalışmayla döndüm. O ülkeye döviz kazandırırken, ülkeme de karşılığında

bilgi kazandırdım. Durum böylece eşitlenmiş oldu. Oysa sadece Mevlâna üstüne bir çalışma yapsaydım, yabancı ülkeye hem döviz hem bilgi kazandıracaktım. Amaç bilginin kendi yurdumca kazanılması olmalıydı.

Oysa yurtdışında büyük özverilerle yapılan çalışmalar hep, bizim öğrencilerimiz tarafından o ülkelerin artı hanesine yazılan çalışmalar olmaktadır. Bunun bir dengesinin bulunması muhakkak gerekmektedir.

Bir de jüri önünde, Türkiye’den giden öğrencinin her konuda, kendini sınırlamaksızın incelemeler yapıp, düşünceler üreterek, üstelik onların kendi ana dilleriyle kendisi yazıp çizerek, konuyu tartışıp irdelemesi ve unvanı alması önemli bir idealdi benim için. Çünkü bu ülkenin aydınları (Türkiye’de) hem kendi hem de dünyadaki bütün kültürler üstüne düşünüp yazar çizer ve ahkâm keser. Bunun önüne herhangi bir engel konmasına karşı çıkar. Bu bizim harsımızdır, harsımız olmakla kalmaz, evrensel amacımızdır da.

İşte doktora tezimin temelinde yatan gerçek budur. Bu düşünceler, daha da ötesinde bu derin inançla “memleketime” döndüm.

İyi, güzel de, karşılaştığım durum tam bir şaşkıncı durumdu. Ekşi ve bayat yüzlerle karşılaştım. Beni, oysa iki yüz hoşgörü ve iyi neytle karşıladı: 1975 yılının Ekim ayında o zamanki M.E.B. Talim Terbiye Başkanı merhum Rıza Kardaş ile tam bir beyefendi olan her zaman giydiği kruvaze elbisesiyle felsefe Profesörü Dr. Necati Öner.

Prof.Dr. Necati Öner o günden bu yana derin bir saygı duyduğum bir hocamızdır. Hoşgörülü ve anlayışlı olan bu hocamız şimdi başkanlığını da yürüttüğüm A.Ü. D.T.C.F. felsefe bölümünün de en değerli hocalarından biridir. Önemlisi de, kendisi de bu bölümün ilk mezunlarından.

Yaşamı boyunca felsefe sorunlarını incelemiş, bugünkü bilgisayar dizgesinin temeli olan mantık bilimini öğretmiştir. Hâlâ da hocalığa devam etmektedir çeşitli üniversitelerin çeşitli fakültelerinde.

Çok az akademisyene nasip olacak bir şey ona nasip olmuştur. A.Ü. İlahiyat Fakültesi’nin dört kez dekanlığını yürütmüştür. Ayrıca birçok önemli kültür kurum ve kuruluşun da üyesi ya da yöneticisidir. “Felsefe Dünyası” adlı bir dergiyi de genç akademisyenlerle birlikte yaşama geçirmiştir.

İkimizin bir başka ortak yanı da oyunculuğu ve “cowboy” filmlerini sevmemizdir, bilhassa ahlâk nitelikleriyle yüklü olanlarını. Çünkü yaşam bir ahlâktır.

İçinde oturduğum odamın kapısı üstünde, o odaya ilk girdiğimde yirmiüç yıl önce onun adı vardı. Hâlâ orada duruyor. Çünkü anlayışıma

göre, Felsefe Bölümü, oraya iyi hizmetler vermiş her düzeydeki hocanın bir kültür müzesi olmasıdır. Onun için isimlerin kapılar üstünde korunmasını istedim. Çünkü bu bizim için bir onur olmalıdır.

Peki, Felsefe Bölümü nedir? Biraz da bunu tartışalım: Felsefe Bölümü akademik çalışmaların bir şemsiyesidir, onun için de işe ve akademik kariyere en büyük saygı bu bölümde gösterilmelidir. Felsefe Bölümü olmadan bir üniversite olur mu?... Olamaz. Nedeni çok basit ve çok açık. Paris Uluslararası Üniversiteler Şartnamesine göre bir Üniversite'nin uluslararası üniversite olabilmesi için, onun mutlaka bir Edebiyat ve İnsan Bilimleri Fakültesi olması gerekiyor. Böyle bir Fakülte'nin de olabilmesi için bütün bilgilerin anası olan, Platon'un da ifade ettiği gibi, Felsefe Bilgisi'nin o çatı altında yer alması gerekiyor. Yani bir Edebiyat Fakültesi ve bir Üniversite felsefe bilgisi bölümü olmadan evrensel bir yapıya kavuşamıyor, ve Fakülte ve Üniversite uluslararası evrensel şartnamesini yerine getiremiyor. İşte salt bu nedenle her üniversite kendi felsefe bölümünü kuruyor. Bu nedenle Amerikan üniversite sisteminde Fen-Edebiyat Fakülteleri ve onların Felsefe Bölümleri ortak bir çatı altında kurulmaktadır.

İyi de bu gelenek nereden geliyor? Bu gelenek Eski Grek Dünyası'ndan bir filozofun görüşünden geliyor: Bu görüşün ikili bir ayağı var; bir ayağı Protagoras-Parmenides, öteki de Sokrates-Platon. Eski Çin'de de bu ayak Tao. Eski Hint'te de bu ayak Buda ve öncesi. Sidarta zaten felsefenin kendisidir. Hep İ.ö. 400'ler-600'ler içindeyiz. Onlardan önce de bu ayak Kubbet-ül Sahra'nın yapımındaki, (i.Ö. 960'lar) Hz. Süleyman'ın öğretisidir. Zaten Platon da kendi görüşünü Mısır ziyareti sırasındaki Hz. Süleyman öğretisini öğrenerek, Tevrat'ı kulaktan duyarak öğrenmiştir. Çünkü Tevrat o zaman eski Yunanca'ya çevrilmemişti. İ.Ö. I. yüzyılda eski Yunanca'ya çevrildi Tevrat, o zamanda Platon rahmete kavuşmuştu.

Esas söylemek istediğim başka birşey: Üniversite'nin temeli nereden geliyor? Temeli Akademi'den geliyor. Bu Akademi de Platon Akademi'si'dir. O da, bunu, Hz. Süleyman'ın öğretisi sırasında görmüştür. Yani Hz. Süleyman'ın öğretisi bir okuldu, bu okul da Platon'a esin vermiştir. O da kendi Akademos'unu kurmuştur. Akademos ne demek, hangi anlama geliyor?

Akademoz, bir bahçede evrenle ilgili konuları, sorunları, temaları düşünüp irdeleyerek sohbet sırasında ele alıp incelemek, inceleyenleri aydınlatmak, ışık saçmak demek. Yani kısaca evrenle ilgili her alanda bilgilenecek demek.

Platon, bugünkü anlamıyla ilk Akademi'yi kurarak, yine bugünkü anlamıyla Batı kültürüne göre, modern Üniversite'nin temelini attı.

Peki öyleyse Üniversite ne demek?... Üniversite yabancı bir sözcük, eski Grekçe'den ve Lâtince Ünversus'tan geliyor. Ünvers'i iki parçaya ayırırım: Üni ve Vers olarak. Üni, bir ve tek olan bütün, Vers de doğru, yön anlamında, boyut anlamında. Yani Bir ve Tek Olan'a (Bütün) Doğru. Bu da Bir ve Tek olan Evren'e Doğru demektir. Bir başka söyleyişle, Ünvers Evren'in adıdır, kendisidir. Üniversité adında iki alt sözcük vardır. Biri Ünvers öteki de Cité olmak üzere. Cité de aynı biçimde yabancı bir sözcüktür. Kent, kasaba, mahal, yer, mekân anlamlarına gelmektedir. Böylece Üniversité, Bir ve Tek Olan Evren'in incelendiği, araştırıldığı, irdelendiği, gözlemlendiği, deneylendiği, öğrenildiği, bilindiği, bildirildiği, öğretildiği, kısacası merak edildiği mekân demektir.

Bu mekân da uzmanlık alanlarına ayrılmıştır. Bu işi herbir yanını ele alamayacağı için Evren'in, birçok kişi ayrı ayrı yanlarını ele alarak işe koyulmaktadırlar. Bu da ihtisaslaşmayı öngörmektedir. İnsan varlığının organik yanını ele almak Tıp, ruhsal yanını ele almak Psikoloji, toplumsal yanını ele almak Sosyoloji, geçmiş uygarlıkları ve kültürleri incelemek Tarih, Arkeoloji, Diller, yeryüzünü incelemek Coğrafya'yı, yeryüzünün kendisini ve üzerindeki bitki örtüsünü ve hayvanlar âlemini ele almak Fen Bilimlerini, bunların insanın estetik duyu ve düşüncelerine yansımaları da sanat dünyasını ortaya çıkarmaktadır. Böylece, bu alanların ve dalların ele alınıp uygulamaya geçildiği yerlere de Fakülte denmektedir. Edebiyat Fakültesi, İnsan Bilimleri Fakültesi, Fen Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Tıp Fakültesi, Hukuk Fakültesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Spor Akademisi vb... gibi.

Bu Fakültelerde (facultes) insan bir birey-öğrenci olarak salt kendi yetenekleri doğrultusunda ve istekleri, coşkuları, arzuları, beğenileri ve geleneğini tasarımlama açısından, zorunlu olmaksızın, serbestçe eğitim-öğrenim görerek, kültürlenir ve bir meslek sahibi de olarak toplumun iş ve görev paylaşımında yerini alır.

Böylece Üniversite'de ve onun Fakültelerinde Evren'in-Doğa'nın ve İnsan'ın ne olduğunu öğrenerek, bu üçlünün evrensel anlamına ulaşır, insanlığın başarı, mutluluk ve barışı için yine insanlığın bu evren içinde devamını sağlar. İşte özet olarak Üniversite budur. Orada insanın bireyselliği, akıllı, zekâsı, bedeni, ruhu, bilgisi, kültürü gelişir. Bunun da temeli bu kurum ile kendisi arasındaki karşılıklı saygı ve sevgidir. Bu bilgi ve kültüre karşı ahlâksal bir tutumdur. Çünkü Üniversite bilginin mabedidir. Orada "Kendini Bil", dolayısıyla Herşeyi Bil yazar. Bilmek kutsaldır, kutsal bir görevdir. Ancak bilmek sayesinde herşeyi anlayabilir, ya da anlayabilmeye cesaret eder koyuluruz.

İyi güzel de Felsefe bilgisinin bunların içindeki yeri ne?: Felsefe Bilgisi de Kutadgu Bilig'dir. Yani Bilginin sevgisi, erdemidir. Atatürk Cumhuriyeti de işte bu erdem üzerine kurulmuştur. "Cumhuriyet bir Fazilettir." sözü bunu anlatıyor. Felsefe Bölümlerinden yetişen gençler bu bilgi

erdemini edinerek dünyanın en kutsal mesleği olan öğretmenliğe atılırlar. Bütün dinler ve filozoflar da hep bunu vaaz etmişlerdir. Öğren ve öğret. Tevrat, İncil ve Kur'an hep "bil" üzerine kurulmamış mı? Bilmek yolu ile İyi, Güzel, Doğru'yu bulmak. Evren'de varolmanın evrensel anlamı ancak budur. Yoksa varolmanın anlamı kalmaz. Bunun da işaret ettiği, gösterdiği yol öğretmenliktir. Bakınız büyük psikiyatrist Alfred Adler ne diyecek şimdi "İnsan Tabiatını Tanıma" adlı kitabında: "İnsan ruhunun gelişmesinde konuşmanın son derece büyük bir değeri vardır. Mantığa uygun bir düşünce, ancak kavramlar kurmak ve değer farklarını anlamak imkânını veren konuşmanın varolması hâlinde gerçekleşebilir; kavramlara biçim verme işi, özel değil, bütün toplumu ilgilendiren bir iştir. Düşüncelerimizi ve heyecanlarımızı, ancak onların evrensel yararlılığını önceden kabul ettiğimiz zaman kavramak mümkündür; güzel olan şeylerden zevk almamız güzelliği hissetme, anlama ve kabul etme yeteneğinin evrensel olduğu gerçeğine dayanır. Buradan çıkan sonuç, düşüncelerin ve kavramların, tıpkı akıl, anlayış, mantık, ahlâk ve estetik gibi insanın sosyal hayatından doğmuş olduklarıdır; bunlar aynı zamanda, uygarlığın çözümlenmesini ve dağılıp gitmesini önlemek amacı ile insanları birbirine bağlayan bağlar olarak görünmektedirler." (s.132-133)¹ İşte öğretmenlik bu uygarlığın yaratılmasındaki en temel noktalardan, taşlardan biridir. Alfred Adler, açıklamasında bütün bilgilerin temel dayanağını ve kaynağını gösteriyor. Platon bu kaynağa *Devlet* adlı kitabında Felsefe adını veriyor. Sadece o değil, Avusturya kökenli Mısırlı Hermann Hesse de *Sidarta* adlı yapıtında aynı savı dile getirir Sidarta ile Govinda arasındaki konuşmada. Yani Sidarta-Buda da bize aynı mesajı iletiyor.

Hasan Ali Yücel, Büyük Atatürk'ün kurduğu Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Felsefe Bölümü olmadığını görünce, kendisi İnönü'nün Millî Eğitim Bakanı olarak devreye girer, Dil, Tarih, Coğrafya gibi kültür alanlarının felsefe bilmeden tam olarak incelenemeyeceğini dile getirerek bir felsefe zümresinin yine bu Fakülte bünyesinde yer almasını ister. İnönü bu öneriyi derhal kabul eder, 1939-40 öğrenim döneminde, Paris-Sorbonne'dan Prof.Dr. Olivier Lacombe'u getirerek Felsefe Zümresi'ni en üst katta kurdurtur. İlk dersler Genel-Sistemantik Felsefe, Felsefe Tarihi ve Bilimler Tarihi vb... derslerdir. Bugünkü Felsefe Bölümü'nün ilk kürsüsü (Anabilim dalı) Sistemantik Felsefe ve (daha sonra) Mantık kürsüsü kurulmuş olur. Bundan on yıl sonra da 1950'de Felsefe Tarihi Kürsüsü, onbeş yıl sonra da 1955'te Bilim Tarihi Kürsüsü, George Pratt'ın resmî başvurusu üzerine kurulur. Daha sonraları bu üç kürsüden oluşan Felsefe Bölümü'nde Sosyoloji, Psikoloji, Pedagoji kürsüleri de yer alır, 1980'lerdeki yeni düzenleme ile birlikte Sosyoloji, Psikoloji, Pedagoji ayrılarak, Felsefe Bölümü bugünkü son yapısına bürünür.

1. Adler, Alfred; İnsan Tabiatını Tanıma, Çev: Dr. Ayda Yörükân, Türkiye İş Bankası Kültür Yayını, 4. Baskı, Sosyal ve Felsefî Eserler Dizisi, 3 Mart 1998.

Bir Üniversite çatısı altındaki tüm Fakülteler ve onların içindeki tüm Bölümler ve Anabilim Dalları gereklidir ve kutsaldır. Bu nedenle aralarındaki tatsız çekişmeler anlamsız ve çağdışıdır. Çekişme bir akademisyenin kendi kendisiyle olursa bir anlam kazanır. Herbir akademisyen özgün ve özgül incelemeler, çalışmalar ve yaratımlar ortaya koymalıdır. O zaman Üniversite evrensel değerine ulaşacak ve insanı, toplumu ve Devlet'i biçimlendirecektir. Bu biçimlendirme çağın uygarlık düzeyi ile içiçe geçen bir biçimlendirme olacaktır. Ancak bu koşul ve durumda Üniversite bir toplumun ve Devlet'in beyin organı olma hakkını kazanır. Üniversite hem öğrencileri, hem akademisyenleri, hem de çalışanları için üst düzey bir kuruluştur. Bu kuruluştaki herkes mutluluk bulmak ister, mutlu olmak ister. Mutluluk da bu kurum içindeki barışa bağlıdır. Bu barışı zedeleyecek her tür maddî ve manevî engel mutlaka giderilmelidir. Üniversite aynı zamanda bizim beynimiz ve ruhumuz demektir. Orada doğuyor orada bitiriyoruz, orada başlıyor orada ölüyoruz. Üniversite akademik unvanların hak edildiği bir yer olmalıdır. Hakedilmemiş unvanların cenneti olmamalıdır.

Hele hele üyesi bulunduğumuz Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin alnağında hepimizi güdümlleyen veciz bir söz büyük oyma-kabartma harflerle yazılmıştır: "En Hakikî Mürşid İlimdir". Bu sözün sahibi Kemal Atatürk'tür. Bu sözün oraya nakşedilmesi çok doğru ve yerindedir. Biz akademisyenlere en doğru ve gerçek yolu, ışığı "İlim" gösterecektir.

İlk zamanlar "İlim" sözcüğü sadece doğa bilimleri ve daha sonra da Fen Bilimlerini kapsayan, içeren, ifade eden, gösteren, işaret eden olarak algılanmıştır. Oysa Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi yalnızca doğa bilimlerinin bazılarını içinde barındırmakla yetinmez, bir toplumu, Devlet'i ve Sanatları da içinde bulunduran başka bilgi dallarını da çatısı altında barındırır. Çünkü orası bir "Beşerî Bilgiler" Fakültesidir, yani bütün bir Beşeriyeti, bugünkü dil ile İnsanlığı ilgilendiren, açıklayan bilgilerin de birer bilim dalları olarak yuvasıdır. Örneğin, Sosyoloji, Psikoloji, Diller, Tiyatro, Felsefe vb. gibi. Orası, bir Kültür Fakültesidir. Oraya bir tarlaya ekilen tohumlar gibi, bilgi tohumları ekilir ve bilgi başakları biçilir. Bunlar Kültür tarlasının ürünleridir. İşte Atatürk aynı zamanda bu amaçla da kurdurtmuştur bu Fakültemizi. Kurulan yeni bir Ulus Devlet'in geçmişten gelen, şimdiden geçen geleceğe yönelen yaşamına kültür evrenini hazırlayacak bir bilgi yuvası olması nedeniyle.

Demek ki "En Hakikî Mürşid İlimdir" sözü yalnızca doğa bilimlerini değil, ama onlarla birlikte bütün bilgilerin bilimlerini de ifade etmektedir. Zaten "İlim" sözcüğü arapça'dan Osmanlıca'ya geçmiş bir sözcüktür. Sözcük anlamı da düşünce ve onunla birlikte bilgi dizgeleri anlamındadır. Böylece, düşünce denilince ister istemez felsefe ve sanat da kapsanmış demektir anlamın içeriğinde. İşte "En Hakikî Mürşid İlimdir"i Bu çerçevede algılamak gerekir. Salt doğa bilimlerini ifade etseydi, ozaman Dil ve

Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin dışındaki bir Fakülte'nin alınağına yazılması gerekirdi. Oysa D.T.C.F. alınağına yazılarak bütün Üniversitelerin bütün Fakültelerini de kapsaması istenmiştir. Bunun böyle de kabul edilmesi en doğru yorumu hazırlar. Akademik unvanlar da bu bilgi yuvalarında akademisyenlerin kendi uzmanlık dallarında doruk noktalara ulaşmış olmalarını öngörür.

Aldığım doçentlik ve Profesörlük unvanlarının her iki jürisinde de çok değerli hocamız Prof.Dr. Necati Öner de bulundu. Her iki jüride de hakkımın verilmesi için büyük çaba sarfetti. Sağduyusunu ve vicdanını, akademik ahlâkını ön plâna aldı. Hakkaniyeti; mücadele ederek, korudu. Sonunda da, bazı engellere karşın, hakkı teslim etti. Bu sırada kendi bölümümüzün hocaları bu sahadan çekilerek, hiçbir biçimde yardımcı olmayı düşünmeyerek, gelişmeleri sadece izlemekle yetindiler. Hatta jürilerden çekinmeden istifa etme rahatlığını gösterdiler. Amaçları belliydi.

Bütün bu gelişmeler karşısında değerli Prof.Dr. Necati Öner hakkımın verilmesini sağladı.

Kendisine şükranlarımı ve saygılarımı birkez daha sunuyorum.

Ayrıca böyle bir değerli anı külliyatı için benden yazı isteme inceliğini gösteren Prof.Dr. Süleyman Hayri Bolay'a da teşekkürlerimi bildirmeyi bir onur addediyorum.